

Spelling

in de lift adaptief

HANDLEIDING

niveau 5

niveau

7

8

5

6

3

4

1

2

Spelling

in de lift adaptief

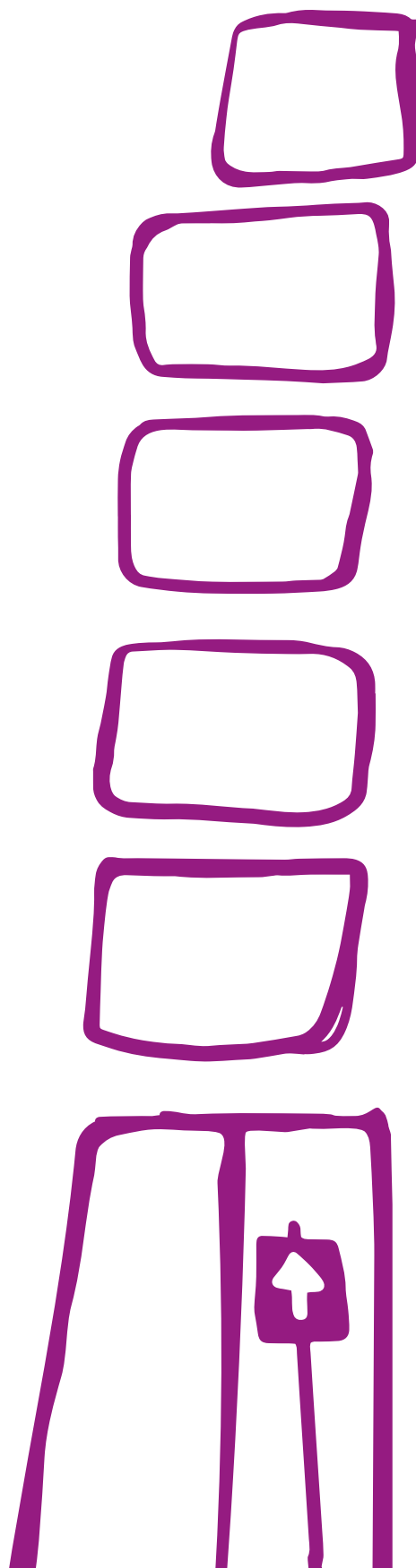
handleiding niveau 5

ch(t)

au – ou

uw – eeuw – ieuw

klankgroepen – luistervink

Inhoud

1 Doelstellingen	5
1.1 Algemene doelstellingen	5
1.2 Doelstellingen van niveau 5	5
2 Opbouw	7
2.1 Beginsituatie vaststellen	7
2.2 Evaluatie	7
3 Didactiek	9
3.1 Leerinhouden	9
3.2 Leerprincipes	10
3.3 Werkvormen	14
3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen	15
3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek	16
4 Dictees	31
4.1 Controledictees	31
4.2 Einddictees	35
5 Woordenlijsten	39
 Bijlage: Schema van de luistervink	 43

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 5 is een onderdeel van de methode *Spelling in de lift*. Met deze methode leren leerlingen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden. Het is van belang dat leerlingen de woorden die ze leren niet alleen goed schrijven in de spellinglessen, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik. Hiervoor zijn speciale oefeningen opgenomen. Voor een verdere toelichting van de algemene doelstellingen kun je de Algemene Inleiding raadplegen.

1.2 Doelstellingen van niveau 5

Op dit niveau wordt de spelling aangeleerd van vaak voorkomende woorden die bestaan uit één klankgroep en in één van de volgende spellingcategorieën vallen:

- ch(t) (bijvoorbeeld: acht);
- au – ou (bijvoorbeeld: pauw, vrouw);
- uw – eeuw – ieuw (bijvoorbeeld: sluw, sneeuw, nieuw).

Het laatste onderdeel van dit niveau behandelt vaak voorkomende woorden die bestaan uit twee beklemtoonde klankgroepen:

- met betekenis (bijvoorbeeld: loopplank);
- zonder betekenis (bijvoorbeeld: fontein).

Bij dit onderdeel wordt het eerste gedeelte van het schema voor luistervink – klinkerdief – letterzetter (open en gesloten lettergreep) geïntroduceerd.

2 Opbouw

2.1 Beginsituatie vaststellen

Stel op basis van afgenomen toetsen de beginsituatie van de leerling vast. Sluit bij het kiezen van oefenstof aan op de vastgestelde beginsituatie en kies die spellingcategorieën waarop de leerling meer oefening nodig heeft. Ga samen met de leerling aan de slag met de desbetreffende spellingcategorieën.

Het is dus zeker niet zo dat de leerling alle opdrachten uit het werkboekje van niveau 5 moet maken. Het mag natuurlijk wel, want extra oefening kan nooit kwaad.

In deze handleiding staan per bladzijde van het werkboek instructies en aanwijzingen bij de opdrachten. Daarnaast vind je bij verschillende bladzijden auditieve oefeningen die je samen met de leerling kunt doen. In hoofdstuk 3 vind je hoe deze zijn aangegeven, in zowel de handleiding, als in het werkboek.

2.2 Evaluatie

Tussen de verschillende oefeningen door, zijn controledictees voorhanden om na te gaan waar de leerling zich op dat moment in zijn leerproces bevindt. Aan het eind van iedere spellingcategorie vind je een einddictee. Dit kun je naast het controledictee en de gemaakte opgaven leggen om de voortgang van de leerling inzichtelijk te maken.

Zowel aan het controledictee, als aan het einddictee hangen geen normeringen.

3 Didactiek

3.1 Leerinhouden

In het werkboek vind je de volgende categorieën:

1 ch(t)

woorden met ch	(blz. 4 en 5)
woorden met cht	(blz. 6 t/m 8)
woorden met cht en gt	(blz. 9 en 10)
woorden met ch(t) en g(t)	(blz. 11 t/m 14)

2 au – ou

au-verhaal	(blz. 16 t/m 20)
woorden met au(w)	(blz. 21 en 22)
woorden met ou(w)	(blz. 23 en 24)
woorden met au en ou	(blz. 25 t/m 27)

3 uw – eeuw – ieuw

woorden met uw	(blz. 30 en 31)
woorden met eeuw	(blz. 32 en 33)
woorden met ieuw	(blz. 34)
woorden met uw, eeuw, ieuw	(blz. 35 t/m 37)

4 klankgroepen – luistervink

begrip klankgroep toegepast op twee betekenisvolle klankgroepen	(blz. 40 t/m 43)
begrippen medeklinker en tweetekensklank	(blz. 44 t/m 47)
schema van de luistervink	(blz. 48 t/m 53)

N.B. De aangeboden woorden zijn voor leerlingen bekende woorden of woorden die in het Nederlands veel voorkomen. De lijst van deze woorden vind je in hoofdstuk 5.

Woorden met spellingproblemen die pas op een hoger niveau behandeld worden (bijvoorbeeld: ie = i) worden nog niet aangeleerd. Deze komen niet in de dictees voor.

Werkwoordsvormen komen alleen aan de orde wanneer deze vallen onder de categorie veelgebruikte woorden. Het vervoegen van werkwoorden komt niet aan bod.

3.2 Leerprincipes

Voor een algemene toelichting op de verschillende leerprincipes kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen. Hieronder wordt besproken hoe deze leerprincipes op niveau 5 plaatsvinden.

Oriënteren

De woorden van niveau 5 zijn niet enkel met behulp van de hoofdregel van de Nederlandse spelling (Je schrijft het woord zoals je het hoort.) aan te leren. Wel is het in de oriëntatiefase op dit niveau belangrijk dat de leerlingen goed naar de woorden luisteren. Deze oriëntatie vindt op verschillende manieren plaats.

Bij de woorden met ch(t) aan het eind wordt de volgende hoofdregel aangeleerd:

‘Hoor je na een korte klank ‘gt’, dan schrijf je ‘cht’, behalve bij: hij ligt, hij legt, hij zegt.’

Bij het hanteren van deze regel maken de leerlingen onderscheid tussen korte en lange klanken.

Herhaal de klanklengte en visuele lengte van korte en lange klanken: Korte klanken hoor je kort en ze zien er kort uit. Lange klanken hoor je lang en ze zien er lang uit.

Luister en kijk maar:

- korte klanken: a, e, i, o, u
- lange klanken: aa, ee, oo, uu.

De woorden die op ch eindigen worden door middel van het verhaal ‘Wat een pech!’ visueel ingeprint.

Voor het aanleren van woorden met au of ou zijn geen regels te vinden.

Bied deze woorden daarom aan in een zinvol verband. Dit kun je doen door het inprenten van het ‘au-verhaal’. De woorden die niet in het ‘au-verhaal’ voorkomen, worden met ou geschreven. Het leren van het ‘au-verhaal’ wordt ondersteund door afbeeldingen. Het memoriseren wordt gemakkelijker gemaakt doordat het verhaal zoveel mogelijk op rijm is gezet.

Naast het kiezen tussen au of ou beoordelen de leerlingen ook of na de au of ou een w geschreven moet worden. De hulpregels die hiervoor worden aangeboden zijn:

‘Komt het woord in het ‘au-verhaal’ voor en hoor je aan het eind au, dan schrijf je auw.’

‘Komt het woord niet in het ‘au-verhaal’ voor en hoor je aan het eind ou, dan schrijf je altijd ouw, behalve bij kou, nou, zou, hou, wou, jou.’

Het bezittelijk voornaamwoord 'jouw' is een uitzondering. Het verschil tussen 'jou' en 'jouw' is alleen uit te leggen aan de hand van grammaticale regels, waar nog niet alle leerlingen aan toe zullen zijn. Dit wordt op een later moment in deze methode behandeld.

De combinaties uw – eeuw – ieuw moeten als één geheel ingeprent worden. Als hulpregel leer je de leerlingen dat voor een w aan het eind van een woord altijd een u geschreven wordt.

Voor de woorden die in het deel 'klankgroepen – luistervink' behandeld worden, gelden de regels die op niveau 1 t/m 5 zijn behandeld. In dit niveau gaat het om twee-lettergrepige samengestelde woorden (dus van twee klankgroepen) die bestaan uit:

a) twee woorden met elk een eigen betekenis.

Het is belangrijk dat de leerlingen worden georiënteerd op deze betekenisvolle woorddelen. Bijvoorbeeld: loopplank bestaat uit de woorden 'loop' en 'plank'.

Om de woorden goed te kunnen schrijven, analyseren de leerlingen dus eerst het woord in twee betekenisvolle woorden (klankgroepen). Daarna stellen ze per woord (klankgroep) vast tot welke spellingcategorie het woord behoort en welke spellingregel dan geldt.

Bij de betekenisvolle klankgroepen wordt het volgende houvast geboden:

'Ken ik de stukjes in het woord?'

'Zeggen de losse stukjes mij iets over het hele woord?'

'Zo ja, dan moet ik deze stukjes schrijven, zoals ik dat eerder geleerd heb.'

Bijvoorbeeld bij een woord als roeiboot.

'Ken ik de stukjes in dit woord?'

Ja! Namelijk 'roe' en 'boot'. 'Roe' is een woord met de drietekenklank 'oe' (na een 'oe' schrijf je een 'i' als je een 'j' hoort).

'Boot' valt onder de d – t regel; meervoud is 'boten' dus 'boot' schrijf ik met een 't' aan het eind.

b) tweelettergrepige woorden waarvan de klankgroepen (lettergrepen) ieder afzonderlijk geen betekenis hebben (bijvoorbeeld: fontein; leerling) en waarvan de eerste klankgroep (lettergreep) eindigt op een medeklinker of tweetekenklank.

Bij dit onderdeel gaat het vooral om het leren toepassen van de regel van de luistervink met behulp van het schema. De volgende begrippen krijgen in dit onderdeel aandacht: klinker, medeklinker en tweetekenklank.

Het begrip luistervink wordt visueel ondersteund door dit logo.

Het is een voorwaarde dat de leerlingen de woorden op de juiste wijze in klankgroepen kunnen verdelen. Ze leren om de samengestelde woorden op de juiste plaats doormidden te 'breken'. Als steun bij het onderscheiden van de klankgroepen kunnen tijdens het uitspreken ervan handgebaren gemaakt worden. Maak deze gebaren van links naar rechts, in de leesrichting. Let erop dat als je met je gezicht naar de leerlingen staat, je de gebaren juist van rechts naar links maakt.

Bij auditief moeilijke woorden met twee betekenisvolle klankgroepen (zoals bijvoorbeeld 'grasspriet', is het belangrijk te vertellen dat de twee delen elk een betekenis hebben: 'grasspriet' en niet 'gra-spriet' of 'gras-priet').

Woorden waarin bepaalde combinaties van letters voorkomen die samen een overgangsklank vormen, kunnen lastig zijn. Het gaat op dit niveau vooral om de woorden waarin de volgende klanken voorkomen:

- de tweetekenklanken ng en nk
- de drietekenklanken aai, ooi, oei, ouw, auw.
- de viertekenklanken eeuw, ieuw.

Leerlingen kunnen zonder aparte afspraken deze woorden op een verkeerde wijze in klankgroepen verdelen. Namelijk: 'sneeuwen' in 'snee' en 'wen', 'zaaien' in 'zaa' en 'jen' en 'vangen' in 'va' en 'ngen'.

Wanneer deze woorden niet goed in klankgroepen verdeeld zijn, kunnen verkeerde regels toegepast worden, bijvoorbeeld de regels van klinkerdief of letterzetter (niveau 6). Dan ontstaan fouten als 'snewen', 'zajen', 'vanngen'.

Het is goed om de afspraak te maken dat de leerlingen bij dit soort woorden de twee-, drie-, of viertekenklanken heel laten. De klankgroep houdt hier pas op na de twee-, drie-, of viertekenklank: sneeuw-en, zaai-en, bank-en.

Op de eerste klankgroep met eigen betekenis kunnen de leerlingen nu de regels van de niveaus 1 t/m 5 toepassen.

De leerlingen leren in de oriëntatiefase ook de betekenis van de gebruikte woorden. In de oefeningen en instructie wordt hieraan extra aandacht besteed. Je kunt de leerlingen de woorden in context laten gebruiken, bijvoorbeeld in een zin.

Optimaliseren

Achtereenvolgens gaat het hierbij om het verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren.

Bij het verinnerlijken gaat het erom dat de leerlingen een woord niet meer hardop hoeven te analyseren, of de spellingregel hardop te zeggen, maar dat ze dit fluisterend voor zichzelf of in zichzelf doen.

Het verkorten wordt onder meer geoefend door wisselrijtjes en rijmoefeningen.

Automatiseren kun je oefenen door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw aan te bieden. Het doel hiervan is om te komen tot een goed auditief, visueel en schrijfmotorisch woordbeeld.

Aan het generaliseren wordt gewerkt door leerlingen zelf woorden te laten bedenken, woorden in zinsverband te laten gebruiken, een verhaal af te laten maken enzovoort. Ook het laten maken van samengestelde woorden is een vorm van generaliseren. Het is belangrijk om veel aandacht te besteden aan oefeningen die ervoor zorgen dat de leerlingen de geleerde vaardigheid in verschillende situaties kunnen toepassen. Hiermee bereid je ze erop voor dat ook buiten de spellinglessen aandacht aan de schrijfwijze van woorden wordt besteed.

Isoleren, discrimineren en integreren

Naast het oriënteren en optimaliseren wordt aandacht besteed aan het isoleren, discrimineren en integreren. Voor de toelichting op deze begrippen kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen.

Op niveau 5 worden bij elke spellingcategorie eerst een klein aantal woorden met een bepaalde moeilijkheid geïsoleerd aangeboden, bijvoorbeeld woorden met 'uw'. Daarna volgen woorden die uitsluitend een andere moeilijkheid, in het genoemde voorbeeld 'eeuw' bevatten. Pas daarna worden woorden met de verschillende moeilijkheden door elkaar heen aangeboden.

Voor de leerprincipes 'controleren' en 'motiveren' kun je verder lezen in de Algemene Inleiding.

3.3 Werkvormen

De handleiding

In deze handleiding vind je de instructies bij de oefeningen in het werkboek. De instructies bevatten onder andere: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, leiding geven aan auditieve oefeningen, het aanleren van de ch(t)-regel en het leren toepassen van het eerste deel van het schema: 'luistervink – klinkerdief – letterzetter', het voorbespreken van de oefeningen uit het werkboek en het nabespreken van de gemaakte oefeningen.

De auditieve oefeningen zijn in de methode *Spelling in de lift* erg belangrijk. Deze sluiten aan op de leerstof of ze bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor.

Regelmatig worden dictees afgenomen, geanalyseerd en nabesproken. Naast woord-dictees worden op niveau 5 ook zinnendictees afgenomen om te kijken of de geleerde woorden in deze situaties ook goed geschreven worden.

Het werkboek

Het oefenen van nieuwe spellingcategorieën gebeurt onder andere door auditieve en visuele inprenting, of bijvoorbeeld het invullen van woorden bij plaatjes of in zinnen. Daarna volgen discriminatieoefeningen en oefeningen waarbij de leerlingen de opgedane kennis zelf gaan gebruiken.

In de methode wordt meer dan één informatiekanaal ingeschakeld. Er zijn naast auditieve oefeningen ook opdrachten waarbij het accent meer op het visuele aspect ligt. Door woorden steeds opnieuw te laten schrijven, wordt het schrijfmotorische woordbeeld geautomatiseerd. Naast deze grafisch-fonologische informatie wordt er ook aandacht besteed aan semantische en syntactische functies. Aan de hand van plaatjes of eenvoudige zinnen wordt duidelijk gemaakt wat de betekenis van de woorden is en op welke wijze ze gebruikt worden.

In deze methode staat de instructie centraal, het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Het is van belang dat je controleert of de leerlingen de bedoeling van de opdracht hebben begrepen en of de leerlingen de betekenis van alle woorden kennen.

3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen

De doelenkaart

De doelenkaart (op de binnenkant van de kaft) geeft aan welke onderdelen de leerling in het werkboek gaat doen en kan op twee manieren ingezet worden:

- **Voorafgaand aan het oefenen.**
Bespreek samen met de leerling welke spellingcategorieën hij al beheerst en welke spellingcategorieën hij nog lastig vindt: kortom, met welke spellingcategorieën gaat de leerling de komende tijd oefenen.
- **Na afloop van het oefenen of na afloop van een dictee.**
Evalueer het oefenproces met de leerling. Bespreek na in hoeverre de leerling de spellingcategorieën nu beheerst.

Instructie

Tijdens de instructie worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductievorm vermeld.

Auditieve oefeningen

De instructie en de woorden die worden aangeboden zijn omschreven. Deze oefeningen kunnen met één of meerdere leerlingen gedaan worden.

Gezamenlijke oefeningen

Deze oefeningen kunnen samen met een groepje leerlingen gedaan worden.

dictee

Dictees

Deze dictees zijn in de handleiding te vinden onder respectievelijk paragraaf 4.1 en 4.2.

Schema van de luistervink

Dit schema (een gedeelte van het volledige schema: luistervink – klinkerdief – letterzetter) is achter in deze handleiding te vinden. Het schema is tevens achterin het werkboekje te vinden.

Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis van de behandelde woorden kennen. Controleer dit regelmatig door de leerlingen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken.

Zinnen maken

De oefeningen waarbij leerlingen zelf zinnen moeten maken zijn erg belangrijk. Let erop dat ze toepassen wat ze geleerd hebben. Behalve de behandelde woorden van niveau 5 moeten ook de woorden van niveau 1 t/m 4 goed geschreven worden.

Creativiteit

Het is goed om de creativiteit van de leerlingen aan te moedigen. Bij de oefeningen is lang niet altijd sprake van één correct antwoord; soms zijn er alternatieven. Reken het vooral niet fout als een leerling een ander woord invult dat wel in de oefening past. Als dit het geval is, geef de leerling dan een compliment voor zijn originaliteit! Speels omgaan met taal en spelling is leuk en moet zeker aangemoedigd worden!

3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek

1 ch(t)

Bladzijde 4

Instructie

Doel: De leerling leert dat de g-klank soms als ch geschreven wordt.

Materiaal: Het verhaal 'Wat een pech!' op bladzijde 4 van het werkboek.

Introductie:

Lees het verhaal 'Wat een pech!' hardop voor en laat de leerling meelezen. Vraag hem welke woorden met 'ch' in het verhaal voorkomen. Schrijf ze op het bord en laat nogmaals horen dat 'ch' klinkt als 'g'.

Veeg de woorden uit en laat de leerling ze uit zijn hoofd noemen. Schrijf ze nog eens op.

Laat de leerling het verhaal daarna hardop voorlezen.

Bladzijde 6

Instructie

Doel: De leerling oefent met korte klanken en lange klanken.

Introductie: Vraag de leerling de letters van het alfabet op te noemen (werkboek is gesloten). Schrijf de letters in de goede volgorde op het bord. Gebruik daarna de instructie bovenaan bladzijde 6 van het werkboek. Als de korte en lange klanken behandeld zijn, kan de onderstaande oefening behandeld worden.

Van een korte klank een lange klank maken of omgekeerd, zodat er een nieuw woord ontstaat.

Voorbeelden:

<i>korte klank</i>	<i>lange klank</i>
schol	school
mat	maat
pot	poot
spel	speel
ton	toon
stel	steel
rok	rook
dor	door
mag	maag
slap	slaap
met	meet

Auditieve oefening

Hoor je een lange of een korte klank?

haan – pet – rug – been – pit – paal – hoofd – krant – blok – geel – dorst – zuur – vol – rups – schrift – bel – straf – boon – jurk – hoog – film – mens – plaats – bank

Bladzijde 7

Op deze bladzijde wordt gestart met de combinatie cht. Het aantal woorden met cht is aanzienlijk groter dan met ch. Daarom is inprenting door middel van een verhaal niet raadzaam. Gelukkig is hier wel een regel te geven. Deze luidt: 'Hoor je na een korte klank 'gt', dan schrijf je 'cht', behalve bij: hij ligt, hij legt, hij zegt.

Voorwaarde voor het aanbieden van deze regel is dat de leerling weet wat korte klanken (a, e, i, o, u) zijn.

In de auditieve oefening wordt hier extra aandacht aan besteed.

Auditieve oefening

Doe je ogen dicht en steek je vinger op als je een woord met een korte klank hoort:

boek – gras – bleek – plaats – groet – brug – prins – fluit – knap – loopt – trui – stil – zwart – neus – vlieg – sterk – graaf – dorp – slik – kruipt – breekt – druk – bloem – vlucht – berg – slaap – kwart

Bladzijde 8

Oefening 3

Deze oefening biedt een goede mogelijkheid om bij de leerling na te gaan of hij ook weet wat de woorden betekenen.

Na oefening 3 wordt het controledictee afgenomen.
De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 4.1.

Bladzijde 9

Op bladzijde 9 en 10 worden woorden met gt en cht geoefend.

Auditieve oefening

Schrijf je het woord met gt of met cht?

Schrijf de woorden op het bord. Wijs op de korte klanken.

draagt – vocht – wacht – spuugt – buigt – zucht – klaagt – nicht – zaagt –
dacht – droogt – veegt – macht – lucht – vliegt – vraagt – vracht

Wijs er na afloop op dat na een lange klank of tweetekensklank steeds gt komt.

Oefening 1

Herhaal zo nodig het begrip 'korte klank'.

Bladzijde 10

Auditieve oefening

Hoeveel cht-woorden weet je die beginnen met: k (bijvoorbeeld kocht), z (bijvoorbeeld zacht) en v (bijvoorbeeld vecht)?

Hoeveel gt-woorden weet je die beginnen met w, z, v?

Laat de leerling deze woorden opschrijven. Maak de leerling steeds attent op de korte, lange of tweetekensklank.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 11

Op deze en de volgende bladzijden worden woorden met g, ch, gt en cht door elkaar geoefend.

Bespreek nogmaals de regels bovenaan de bladzijde.

Auditieve oefening

Schrijf je het woord met g, ch, gt of cht?

zegt – pech – zucht – ligt – droog – jacht – och – weeg

Laat de leerling vertellen waarom je het zo schrijft.

Bladzijde 12

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 13

Gezamenlijke oefening

Vraag de leerlingen om zoveel mogelijk woorden met ch, cht, g of gt te bedenken en op een blaadje te schrijven.

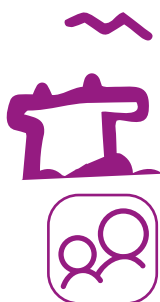
Bladzijde 14

Oefening 1

Het is erg belangrijk dat de leerling let op de betekenis van de in te vullen woorden. Wijs erop dat sommige woorden precies hetzelfde kunnen klinken, maar toch verschillend geschreven worden en daardoor ook in betekenis verschillen.

Bijvoorbeeld: ligt – licht, lag – lach.

Onderdeel 1 'ch(t)' wordt hier afgesloten met een einddictee.
De einddictees zijn opgenomen in paragraaf 4.2.

2 au – ou

Bladzijde 16 en 17

Instructie

Doel: De leerling leert au-woorden.

Materiaal: Het 'au-verhaal' op rijm op bladzijde 16 en 17 van het werkboek.

Introductie: Op bladzijde 16 en 17 van het werkboek staat een verhaal met au-woorden. Schrijf deze woorden op het bord. Bespreek dat er geen regel bestaat wanneer je een woord met au of ou schrijft. Daarom is het belangrijk dat je au-woorden heel vaak leest en zo gemakkelijker kunt onthouden welke woorden met au worden geschreven. Lees het verhaal samen.

Bladzijde 18 t/m 20

Op deze bladzijden worden de woorden met au op verschillende manieren ingeprent.

Help de leerling om het verhaal te onthouden. Belangrijk hierbij is het regelmatig samen opzeggen van de rijmregels. Daarna kun je het verhaal nog eens voorlezen, waarbij de leerling de goede au-woorden mondeling aanvult. Vervolgens lees je het verhaal met de au-woorden afgedekt. De leerling probeert ze in te vullen. Tot slot worden de lege hokjes op de bladzijden 18 en 19 door de leerling ingevuld. Als hij het woord niet weet, mag hij nog even terugkijken op bladzijde 16 en 17.

Bladzijde 21

Halverwege de bladzijde wordt de hulpregel met betrekking tot au-auw aan de orde gesteld:

‘Je hoort au aan het eind van een woord, je schrijft altijd auw.’ Het gaat hier uiteraard alleen om woorden uit het au-verhaal.

Bladzijde 22

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 23

Bovenaan wordt de hulpregel au of ou gegeven: ‘Woorden met een au – ou-klank die niet in het au-verhaal voorkomen, schrijf je met ou.’

Geef aan dat de leerling let op de w aan het eind van het woord: ‘Je hoort ou aan het eind van een woord, je schrijft altijd ouw, behalve bij: kou, nou, zou, hou, wou, jou.’

Het woordje ‘jouw’ als bezittelijk voornaamwoord is apart. Hieraan kun je extra aandacht besteden door dit woord te koppelen aan een zelfstandig naamwoord. Doe dit door middel van een analogierijtje: jouw huis, dus ook jouw oog, jouw tas.

Bladzijde 24

Oefening 1

In het stripverhaal worden de zes uitzonderingen op de ouw-regel geoefend.

De rest van de bladzijde wordt besteed aan oefeningen met ou- en ouw-woorden door elkaar.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 25

Vanaf deze bladzijde worden de au- en ou-woorden door elkaar aangeboden. Eerst frist de leerling het geheugen op met de invuloefening van het au-verhaal bovenaan de bladzijde.

Gezamenlijke oefening

De leerlingen doorlopen onder jouw begeleiding telkens de volgende vijf stappen om te kunnen bepalen of de woorden met een au of ou geschreven moeten worden:

1. Hoort het woord in het 'au-verhaal' thuis?
2. Zo ja, dan schrijf ik het woord met auw.
3. Hoort het woord niet in het 'au-verhaal', dan schrijf ik het met ou.
4. Ik schrijf het woord met ouw, behalve bij: hou, nou, zou, jou, wou en kou.
5. Maar, denk aan de w bij: jouw huis!

Schrijf deze stappen op het bord. Bied de volgende woorden aan:
hout – rauw – grauw – fout – zout – zou – gauw – kou – saus – jouw –
snauw – kous – blauw – vouw – oud – vrouw – hou.

Na een aantal woorden met behulp van deze stappen te hebben geïdentificeerd, veeg je een stap weg (laat wel het nummer staan).
Veeg na de oefening telkens de volgende stap weg. Laat de leerlingen steeds de uitgeveegde stappen zelf verwoorden.

Bladzijde 26

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 27

Onderdeel 2 'au – ou' wordt hier afgesloten met een einddictee.
De dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

3 uw – eeuw – ieuw

Bladzijde 30

Instructie

Doel: De leerling leert dat voor een w aan het eind van een woord altijd een u geschreven wordt.

Introductie: Schrijf de lettercombinatie 'uw' groot op het bord. Spreek de combinatie duidelijk uit en laat de leerling goed naar de uw-klank luisteren. Laat de leerling de klank hardop nazeggen en wijs daarbij naar de lettercombinatie op het bord.

Selecteer een aantal woorden uit de woordenlijst in hoofdstuk 5 met en zonder uw-klank.

Spreek de woorden uit en vraag de leerling of de uw-klank erin voorkomt. Zo ja, schrijf deze woorden op het bord. Bespreek ook de betekenis van de woorden.

Op bladzijde 30 van het werkboek worden de woorden met 'uw' nogmaals visueel en auditief aangeboden.

Auditieve oefening

Steek je hand op wanneer je een woord hoort dat op 'uw' eindigt:
duw – vuur – scheur – schuw – rul – uw – guur – nu – schuur – ruw –
duur – sluw

Bladzijde 31

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 32

Op deze bladzijde worden voor het eerst woorden met eeuw aangeboden. De combinatie 'eeuw' wordt als geheel ingeprent. Belangrijk is dat de leerling goed naar de klank luistert. Daarnaast kun je wijzen op het feit dat voor een w aan het eind van een woord altijd een u geschreven wordt. Behandel ook de betekenis van deze woorden.

Instructie

De combinatie 'eeuw' kan samen met de 'uw' (instructie blz. 30) geïntroduceerd worden. Hierbij kunnen de volgende woorden geselecteerd en besproken worden:
eeuw – leeuw – spreek – speel – meel – meeuw – geel – geeuw –
schreeuw – sneeuw.

Bladzijde 33

Naast de introductie van de eeuw-woorden worden op deze bladzijde de woorden met 'uw' herhaald.

Auditieve oefening

Zeg telkens welk woord niet in het rijtje hoort en waarom niet:
leeuw – keel – heel
spreek – veel – geeuw
deel – steel – meeuw
geel – sneeuw – meel
uw – eeuw – spreek

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 34

Op deze bladzijde vindt een herhaling plaats van de woorden met eeuw en een introductie van de woorden met ieuw. Ook de combinatie ieuw wordt in zijn geheel aangeleerd met als extra hulpregel dat voor een w aan het eind van een woord altijd een u geschreven wordt.

Op deze bladzijde worden ook woorden aangeboden waarin na de w nog een letter volgt.

Als dit tot spellingfouten leidt, is het misschien goed om de leerling als tussenstap te herinneren aan het woord zonder de letter erachter, dus bijvoorbeeld: nieuws - nieuw.

Goed luisteren is ook hier weer belangrijk!

Instructie

Doel: De leerling leert hoe woorden met ieuw geschreven worden.

Introductie: Schrijf op het bord: kieuw nieuw nieuws

Wijs de leerling erop dat ook bij ieuw altijd voor de w een u komt.

Bied vervolgens de volgende woorden aan en laat de leerling zijn hand opsteken bij de woorden met ieuw.

De woorden zijn:

nieuw – meeuw – spreekw – kieuw – geeuw – nieuws – leeuw

Bladzijde 35

Auditieve oefening

Welke klanken hoor je in de volgende woorden?

(De combinaties uw, eeuw, ieuw worden als één geheel uitgesproken)

nieuw – wiel – meeuw – sluw – meel – kieuw – kiel – spreekw – nieuws – hiel – scheel – muur – duw

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 37

Onderdeel 3 'uw – eeuw – ieuw' wordt hier afgesloten met een einddictee.

De dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 klankgroepen – luistervink

Bladzijde 40

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met het begrip ‘klankgroep’.

Introductie:

Schrijf op het bord:

huis	dier
nacht	dienst

Bespreek dat de leerling eerder heeft geleerd dat je van twee kleine woorden één woord kunt maken. Schrijf achter de woorden op het bord: huisdier, nachtdienst. Geef aan dat wanneer je goed naar deze lange woorden luistert, je de twee kleine woorden hoort. In langere woorden kunnen dus verschillende stukjes zitten. Die stukjes heten klankgroepen.

Welke klankgroepen zitten in:
voetbal – strafwerk

Auditieve oefening

In langere woorden hoor je verschillende stukjes. In vliegreis hoor je vlieg en reis, in stadhuis stad en huis. Die stukjes noemen we klankgroepen. Welke twee klankgroepen hoor je in de volgende woorden?

ijskast – stofdoek – rugzak – oorbel – strafwerk – schoolkrant – fietspomp – buurvrouw – speelplaats – viltstift – nachtdienst – lastpost

Bladzijde 41

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met het eerste gedeelte van het schema van de luistervink.

Introductie: Vraag welke twee klankgroepen te horen zijn in het woord ‘broodmes’. De twee losse klankgroepen zijn eigenlijk woorden die ieder een betekenis hebben. Vraag hoe je van die twee klankgroepen een tekening kunt maken. Vraag welke spellingregel gebruikt wordt bij het eerste woord.

Introduceer het schema bovenaan bladzijde 41.

Laat daarna de leerling de woorden in klankgroepen verdelen en opschrijven. Bespreek wat lastig kan zijn en onderstreep dit met een kleur.

achtbaan – sneeuwpop – lichtblauw – brandweer – blokfluit – draaideur – breinaald

Auditieve oefening

Moeilijke woorden om te verdelen in klankgroepen zijn woorden met twee dezelfde medeklinkers in het midden, zoals stampot, slaapplaats.

In deze oefening wordt aan deze woorden extra aandacht besteed door:

- de betekenis van beide klankgroepen te benadrukken.
- het verdelen in klankgroepen visueel te ondersteunen.

Schrijf de volgende woorden op het bord:

brooddeeg – slaapplaats – plaaggeest – melkkan – stampot – strooppot – drukknop – fluittoon – kaasschaaf – grasspriet – loopplank – vuurrood – muisstil – boottocht – toppunt – taalles

Laat de leerling het woord voorlezen, in klankgroepen verdelen en een streepje zetten tussen de klankgroepen. Vraag daarna of de leerling met elk woord een zin maakt:

bijvoorbeeld:

brooddeeg – brood/deeg – ik maak brooddeeg

Bij het nabespreken van oefeningen met dit soort woorden is het belangrijk visueel te ondersteunen.

Bladzijde 42

Auditieve oefening

Laat de leerling het schema bovenaan bladzijde 41 voor zich nemen. Laat de volgende woorden in klankgroepen verdelen, terwijl hardop de stappen van het schema worden doorgenomen.

Laat daarna steeds een woord op het bord schrijven. De woorden zijn:

meimaand – strijkplank – zeurkous – zoutpot – schiettent – kleurkrijt – kaarslicht – sneeuw wit – stampot

Bladzijde 43

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 44

Behandel de begrippen klinker en medeklinker. Het is belangrijk dat de leerling deze begrippen kent, net zoals de begrippen korte en lange klank en tweetekensklank, voordat je de regels van de luistervink, klinkerdief en letterzetter gaat behandelen.

De ij is een apart geval, omdat deze in de spellingmethode tot de tweetekensklanken gerekend wordt.

Instructie

Doel: De begrippen medeklinker en klinker (opnieuw) onder de aandacht brengen.

Introductie: Laat het alfabet opzeggen en schrijf mee. Geef aan dat in het alfabet zowel klinkers als medeklinkers staan. Zet samen met de leerling een streep onder de klinkers. Bespreek vervolgens wat de medeklinkers zijn. Besteed kort aandacht aan de ij als apart geval, laat daarna bladzijde 44 van het werkboek maken.

Auditieve oefening

Hoor je aan het eind van de eerste klankgroep een medeklinker, ja of nee?

blokfluit – breiwerk – stopverf – zakdoek – rijtuig – eiland – grasveld – glijbaan – opnieuw – broekzak – meimaand

Bladzijde 45

Auditieve oefening

Welke medeklinker hoor je aan het eind van de eerste klankgroep?

melkboer – rolschaats – uitslag – gifslang – voorhoofd – feestzaal – taalfout – klokhuis – fietstas – veerboot – schuilplaats – optocht – wachtwoord – jaszak – leerboek

Bladzijde 46

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met het begrip 'tweetekensklank'.

Introductie: Geef aan dat er naast klinkers en medeklinkers ook tweetekensklanken bestaan. Schrijf ze op het bord. Bespreek waarom deze tekens tweetekensklanken heten. Een tweetekensklank bestaat uit twee tekens, maar je spreekt ze uit als één klank. Dus 'oe' en niet o - e. Laat steeds de leerling de tweetekensklanken lezen.

In welk woord staat een tweeteekenklank?

bus	–	buis	meid	–	met
stel	–	stoel	vis	–	vies
rijk	–	ruk	saus	–	zus
ruik	–	rek	ton	–	tuin

Auditieve oefening

Welke tweeteekenklank hoor je in de eerste klankgroep?

woensdag – diefstal – duikbril – kleurdoos – prijsvraag – sauskom – reisgids – zoutpot – kruispunt – schiettent – neushoorn – broekzak

Bladzijde 47

Auditieve oefening

Luister wat er aan het eind staat van de eerste klankgroep. Benoem of dit een medeklinker of een tweeteekenklank is.

augurk – kalkoen – fontein – niemand – leerling

Bladzijde 48

Op deze bladzijde ziet de leerling dat er woorden zijn die samengesteld zijn uit twee betekenisvolle stukken (klankgroepen) zoals bijvoorbeeld: lucht-reis, maar dat er ook woorden zijn, waarvan de klankgroepen afzonderlijk geen betekenis hebben, zoals bijvoorbeeld: gor-dijn.

Dit onderscheid is belangrijk om de juiste weg in het schema (van luistervink – klinkerdief – letterzetter) te vinden en zo tot een juiste schrijfwijze van die woorden te komen.

Voor woorden die bestaan uit betekenisvolle klankgroepen geldt dat de regels die eerder geleerd zijn, toegepast moeten worden. Bij klankgroepen zonder betekenis komen daar andere regels bij, namelijk die van de luistervink, de klinkerdief en de letterzetter.

Instructie

Doel: De leerling leert het verschil tussen klankgroepen met en zonder betekenis.

Introductie: Laat de leerling bladzijde 48 bekijken. Het schema wordt uitgebreid. Tot nu toe heeft de leerling lange woorden geschreven die bestaan uit twee klankgroepen die iets betekenen.

Bespreek dat hij nu ook woorden gaat leren schrijven waarvan niet allebei de klankgroepen betekenis hebben.

Schrijf op het bord:

<i>2 klankgroepen</i>	<i>2 klankgroepen</i>
<i>met betekenis:</i>	<i>zonder betekenis:</i>
brei - naald	kal - koen
zak - kam	au - gurk
drie - hoek	ont - bijt

Leg uit dat in het eerste rijtje zowel de eerste als de tweede klankgroep betekenis heeft en in het tweede rijtje niet. Geef de leerling daarna de volgende woorden en laat hem aangeven in welk rijtje de woorden thuis horen:

handschoen – strafwerk – eekhoorn – prinses – framboos – schuurdeur – vijftien – schoorsteen.

Oefening 1

Het is het beste om de woorden eerst auditief in klankgroepen te laten verdelen.

Auditieve oefening a

Luister goed naar de volgende woorden. Geef aan welke klankgroepen er zijn. In welke woorden hebben beide klankgroepen betekenis?

weiland – tuinman – gordijn – huisdeur – niemand – speelplaats – prinses – kerkklok – prijsvraag – fornuis – zakdoek – taalles – framboos – vuurrood – zeepdoos – taartschep – soldaat – zoutpot

Laat de woorden steeds opschrijven, zodat het verdelen in klankgroepen van moeilijke woorden als 'kerkklok' visueel ondersteund wordt.

Auditieve oefening b

Geef aan in welk woord alle klankgroepen betekenis hebben.

antwoord
fluittoon
soldaat
muisstil
kerkklok
niemand
kalkoen
vuurrood
wenkbrauw
schiettent
grasspriet
fornuis

Bladzijde 49

Op deze bladzijde wordt een aantal nieuwe vakken van het schema behandeld.

Instructie

Doel: De leerling leert een deel van het schema van luistervink – klinkerdief – letterzetter toepassen.

Introductie: Geef aan dat de leerling aan de slag gaat met het schema luistervink – klinkerdief – letterzetter. Benoem dat hij met een aantal vakken al kennis heeft gemaakt op de vorige bladzijden.

Loop samen met de leerling het schema door tot aan de vakken medeklinker en tweetekenklank met behulp van onderstaande voorbeelden.

Begin met het woord: tuinman.

Verdeel het woord in klankgroepen: /tuin/ /man/

Hebben alle losse klankgroepen betekenis? ja

Vervolgens het woord: dinsdag.

Verdeel het woord in klankgroepen: /dins/ /dag/

Hebben alle losse klankgroepen betekenis? nee

Wat hoor je aan het eind van de eerste klankgroep? een medeklinker

Doe hetzelfde met:

eekhoorn – handdoek – marmot – niemand – strooppot

Auditieve oefening

Verdeel elk woord in klankgroepen en zeg daarna welke klank aan het einde van de eerste klankgroep staat.

niemand – marmot – portier – boeken – neuzen – kelner – liever – kleuter – stempel

Bladzijde 50

Op deze bladzijde wordt de regel van de luistervink geïntroduceerd.

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met de regel van de luistervink.

Introductie: Selecteer een aantal woorden uit woordenlijst 4 in hoofdstuk 5 en behandel deze woorden op dezelfde wijze als in de instructie bij bladzijde 49. Laat de leerling de woorden op het bord schrijven en de regel van de luistervink toepassen. De leerling moet goed luisteren om de woorden te kunnen schrijven, maar laat hem daarnaast ook aan de eerder geleerde regels denken. Voorbeeld: aardbei en niet aartbij.

Bladzijde 51

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 53

Auditieve oefening

Verdeel de woorden in klankgroepen.

Bij welke woorden geldt de regel van de luistervink en waarom?

konijn – fontein – scholen – karton – dinsdag – jager – vogel – niemand – iemand – ruzie

Onderdeel 4 'klankgroepen – luistervink' wordt hier afgesloten met een einddictee. De dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 Dictees

4.1 Controledictees

Dictees bij 1 ch(t)

Controledictee na bladzijde 8

1. Het was al nacht toen ze thuiskwamen.
2. Doe het raam eens dicht!
3. Lach eens voor de foto!
4. Met een zucht legde hij het boek weg.
5. Och, wat een leuke hond is dat!
6. Rob vecht met Rick om de bal.
7. Hoog in de lucht zie ik een zweefvliegtuig.
8. Wat stelt zij zich aan met dat wondje!
9. Er wacht iemand op mij.
10. Deze vrucht smaakt heerlijk.

Schrijf op:

nacht
dicht
lach
zucht
och
vecht
lucht
zich
wacht
vrucht

Controledictee na bladzijde 10

1. Hij zegt het voor.
2. Dacht je echt dat ik je zou verraden?
3. De man zocht naar zijn portemonnee.
4. Als je daar naar rechts gaat, zie je de bushalte.
5. Wat goed dat je dat vraagt!
6. In de zomer wordt het al vroeg licht.
7. De postbode bracht een pakje.
8. Hij buigt voor het publiek.
9. Het is echt waar, wat ik je vertel!
10. De kip legt een ei.

Schrijf op:

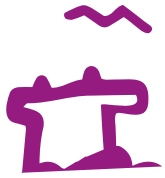
zegt
dacht
zocht
rechts
vraagt
licht
bracht
buigt
echt
legt

Controledictee na bladzijde 12

1. Wat heb jij een pech!
2. Hij zaagt de plank door.
3. Niet recht, maar krom.
4. Het meisje had een lange vlecht.
5. Ligt hij al in bed?
6. Toch ga ik op reis.
7. Drink je glas eens leeg.
8. De lucht is blauw.
9. Hij springt in de gracht.
10. Wie niet waagt die niet wint.

Schrijf op:

pech
zaagt
recht
vlecht
ligt
toch
leeg
lucht
gracht
waagt

Dictees bij 2 au – ou

Controledictee na bladzijde 22

1. Ik vind blauw een mooie kleur.	Schrijf op: blauw
2. Kun je gauw voor mij een brood halen?	gauw
3. Doe niet zo flauw!	flauw
4. De paus draagt de mis op.	paus
5. Snauw jij wel eens tegen een ander kind?	snauw
6. Vlees kun je beter niet rauw eten.	rauw
7. Au! riep opa, toen Ben op z'n teen ging staan.	au
8. 's Morgens ligt er dauw op het gras.	dauw
9. Zijn gezicht zag grauw van moeheid.	grauw
10. De leeuw gaf de welp een duwtje met haar klauw.	klauw

Controledictee na bladzijde 24

Schrijf de hele zin op:

1. Ik bouw een hut van hout.
2. Als ik jou was, zou ik maar naar bed gaan.
3. Het is wel koud in jouw huis!
4. Ik hou van zout op mijn ei.
5. Zijn vrouw heeft een hart van goud.

Controledictee na bladzijde 26

1. Er zit een fout in het breiwerk.	Schrijf op: fout
2. Ik vind het niet erg dat mijn soep lauw is.	lauw
3. De saus smaakte heerlijk.	saus
4. Het hondje zat te rillen van de kou.	kou
5. Mijn laarzen zijn te nauw.	nauw
6. Je bent stout! zei Fatima tegen haar pop.	stout
7. Leg eens een knoop in dat touw.	touw
8. Ik wou dat ik kon vliegen.	wou
9. De pauw laat trots zijn veren zien.	pauw
10. Is dat jouw tas?	jouw

Dictees bij 3 uw – eeuw – ieuw

Controledictee na bladzijde 31

1. Bob duwt Said op zijn kar vooruit.
2. Die jas is heel duur.
3. De egel is een schuw dier.
4. Houd je stuur goed vast!
5. Een vos is sluw.
6. Door die duw viel ik haast van de trap.
7. Farida draait een krul in haar haar.
8. Mijn fiets staat in de schuur.
9. Mag ik uw jas, mevrouw?
10. De stof voelt ruw aan.

Schrijf op:

duwt
duur
schuw
stuur
sluw
duw
krul
schuur
uw
ruw

Controledictee na bladzijde 33

Schrijf de hele zin op:

1. De meeuw gaf een schreeuw.
2. Het sneeuwt heel vaak.
3. De leeuw eet veel.
4. De spreeuw vloog naar een geel huis.
5. Mijn keel doet pijn door die geeuw.

Controledictee na bladzijde 35

1. Mijn oom leest mij het nieuws voor.
2. Die fiets is duur.
3. Een vos is heel sluw.
4. Ik speel graag op straat.
5. De meeuw eet het brood op.
6. Een vis heeft een kieuw.
7. De juf geeuwt, want ze heeft slaap.
8. Mijn jurk is net nieuw.
9. Mijn broer geeft mij een harde duw.
10. Ik geef een harde schreeuw.

Schrijf op:

nieuws
duur
sluw
speel
meeuw
kieuw
geeuwt
nieuw
duw
schreeuw

Dictees bij 4 klankgroepen – luistervink

Controledictee na bladzijde 43

1. Hij is een echte plaaggeest.
2. Hij werd vuurrood van schrik.
3. Ik maak geen fouten in mijn taalles.
4. We zaten met z'n allen rond het kampvuur.
5. Tien en acht is achttien.
6. Ik heb altijd een zakkam bij me.
7. Doe de kastdeur eens op slot.
8. De bakker kneedde het brooddeeg.
9. Mijn vader heeft nachtdienst.
10. Je handen zijn pikzwart.

Schrijf op:

plaaggeest
vuurrood
taalles
kampvuur
achttien
zakkam
kastdeur
brooddeeg
nachtdienst
pikzwart

Controledictee na bladzijde 51

1. De boerin gaf ons een glas melk.
2. Een dolfijn is een vis.
3. Ik zie niemand.
4. Die doos is van karton.
5. De prins en de prinses.
6. Wat is je leeftijd?
7. Op woensdag zijn we 's middags vrij.
8. Zet jij die pan eens op het fornuis!
9. We gleden van de glijbaan.
10. Een augurk is mij te zuur.

Schrijf op:

boerin
dolfijn
niemand
karton
prinses
leeftijd
woensdag
fornuis
glijbaan
augurk

4.2 Einddictees

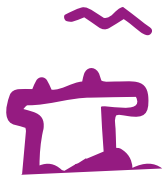

Einddictee bij 1 ch(t)

(na bladzijde 14)

1. De toneelvoorstelling begint om acht uur.	acht
2. Wat is het slecht weer!	slecht
3. De auto stond met pech langs de weg.	pech
4. Mijn broer ligt al een tijd in het ziekenhuis.	ligt
5. Marijn plaagt haar zus met haar nieuwe vriend.	plaagt
6. Het konijn vlucht in zijn hol.	vlucht
7. Mijn zusje vecht vaak met mijn broertje.	vecht
8. In de gracht mag je niet zwemmen.	gracht
9. Is dat echt waar?	echt
10. Ik zal toch maar lid worden van die club.	toch
11. De auto had een zware vracht.	vracht
12. Hij scheert zich altijd met scheergel.	zich
13. Wat fijn dat je ook mocht komen!	mocht
14. De boom buigt door de storm.	buigt
15. Mijn nicht komt logeren.	nicht
16. Zij lacht veel te hard om die grap.	lacht
17. Men zegt dat hij weleens een kind gered heeft.	zegt
18. Doe het licht eens uit.	licht
19. Er zit een bocht in de weg.	bocht
20. Het tocht onder de deur door.	tocht

Schrijf op:

Einddictee bij 2 au – ou

(na bladzijde 27)

1. Ga eens gauw kijken wat er aan de hand is.	gauw
2. De beer ving de vis met zijn klauw.	klauw
3. Mijn vrouw is haast nooit thuis.	vrouw
4. Opa is al heel oud.	oud
5. Wist ik nou maar waar mijn bril is!	nou
6. Ik vouw graag vliegtuigjes van papier.	vouw
7. Wat zie jij grauw!	grauw
8. Ik ben een kous kwijt.	kous
9. Is dat jouw fiets?	jouw
10. Rauw eten is niet altijd gezond.	rauw
11. Mijn ketting is goud.	goud
12. Je moet de lucht blauw kleuren.	blauw
13. Er zit een gat in de mouw van mijn jas.	mouw
14. Wat flauw dat je niet meedoet!	flauw
15. Is die fietsmand van jou?	jou
16. Au! riep de timmerman toen hij op zijn vinger sloeg.	au
17. Ik doe wat zout in de rijst.	zout
18. Ik trouw morgen met jou.	trouw
19. Je ziet blauw van de kou.	kou
20. Zou je in dit dictee een fout hebben gemaakt?	fout

Schrijf op:

Einddictee bij 3 uw – eeuw – ieuw

(na bladzijde 37)

1. Het sneeuwt al dagen.
2. Ik geeuw als ik slaap heb.
3. Heb je het nieuws al gehoord?
4. Er is een leeuw ontsnapt.
5. Het is een schuw vogeltje.
6. Dat is ruw spel.
7. Jij zingt niet, jij schreeuwt!
8. De hond duwt de deur open.
9. Boven het water vloog een meeuw.
10. De spreeuw vliegt weg.
11. Een eeuw is 100 jaar.
12. Er ligt een dik pak sneeuw op het dak.
13. Mag ik uw kaartje zien, mevrouw?
14. Is die hoed nieuw?
15. Die schilder leefde in de gouden eeuw.
16. Een mens heeft geen kieuw.
17. De boef is sluw.
18. Loes gaf Hassan een duw.
19. Tim geeuwt omdat hij zich verveelt.
20. Toen Mustafa de muis zag, gaf hij een schreeuw.

Schrijf op:

sneeuwt
geeuw
nieuws
leeuw
schuw
ruw
schreeuwt
duwt
meeuw
spreeuw
eeuw
sneeuw
uw
nieuw
eeuw
kieuw
sluw
duw
geeuwt
schreeuw

Einddictee bij 4 klankgroepen – luistervink

(na bladzijde 53)

1. Hij zakte bijna weg in het moeras.	Schrijf op: moeras
2. Ik koop een tijdschrift.	tijdschrift
3. Komt de prinses met de koningin mee?	prinses
4. Ik houd niet van kaassaus.	kaassaus
5. Ik zit lekker op het balkon.	balkon
6. Zij kreeg een springtouw voor haar verjaardag.	springtouw
7. In die wijk staat alleen nieuwbouw.	nieuwbouw
8. De soldaat staat op wacht.	soldaat
9. Ik maak geen fouten in mijn taalles.	taalles
10. Ik wil een ei bij het ontbijt.	ontbijt
11. Hij snoept uit de strooppot.	strooppot
12. Hij is spoorloos verdwenen.	spoorloos
13. We eten bij kaarslicht.	kaarslicht
14. Bij die plaats is een heel mooi zandstrand.	zandstrand
15. Een marmot is een lief diertje.	marmot
16. Ik droog mij af met een handdoek.	handdoek
17. We eten een kalkoen.	kalkoen
18. Het vee staat in het weiland.	weiland
19. Wacht jij op iemand?	iemand
20. De fontein spuit water.	fontein

5 Woordenlijsten

Woordenlijst 1 ch(t)

ch	cht	knecht	recht	vracht
ach	acht	kocht	rechts	vrucht
lach	bocht	kracht	slecht	wacht
och	bracht	lacht	specht	zacht
pech	dacht	licht	tocht	zocht
toch	dicht	lucht	vacht	zucht
zich	echt	macht	vecht	
	gracht	mocht	vlecht	
	jacht	nacht	vlucht	
	klacht	nicht	vocht	

Woordenlijst 2 au – ou

au	mauw	ou	koud	vrouw
au	nauw	bout	kous	wou
blauw	paus	bouw	mouw	woud
dauw	pauw	bouwt	nou	zou
flauw	rauw	fout	oud	zout
gauw	saus	goud	stout	
grauw	snauw	hou(d)	touw	
kauw	snauwt	hout	trouw	
kauwt		jou	trouwt	
klauw		jouw	vouw	
lauw		kou	vouwt	

Woordenlijst 3 uw – eeuw – ieuw

uw	eeuw	ieuw
duw	eeuw	kieuw
duwt	geeuw	nieuw
ruw	geeuwt	nieuws
schuw	leeuw	
sluw	meeuw	
uw	schreeuw	
	schreeuwt	
	sneeuw	
	sneeuwt	
	spreeuw	

Woordenlijst 4 klankgroepen – luistervink

Woorden met twee betekenisvolle klankgroepen.

aandacht	huisman/vrouw	luchtmacht	rechtuit	vliegtocht
aanklacht	ijskoud	luchtpost	sauskom	vluchtstrook
aanrecht	ijstaart	luchtreis	schouwburg	vluchtweg
achtbaan	inhoud	luchtruim	schuilplaats	vouwblad
afschuw	inzicht	luchtvaart	slotgracht	vouwfiets
altijd	jachthond	maanlicht	sneeuwbal	vrieskou
blauwgroen	kaarslicht	nachtdienst	sneeuwbus	vrachtschip
bouwland	kniekous	nachthemd	sneeuwpop	vruchtbaar
bustocht	krachtproef	nachtrust	sneeuwstorm	vruchtboom
buurvrouw	lachbui	nachtslot	speurneus	wachtgeld
daglicht	lachfilm	nachttrein	speurtocht	wachtwoord
denkfout	lamplicht	nachtvorst	springtouw	zeeleeuw
dichtbij	landbouw	nieuwbouw	stokoud	zeemeeuw
dichtdoen	leesfout	nieuwjaar	stoplicht	zeiljacht
dichtgaan	lichtblauw	opdracht	taalfout	zeiltocht
echtpaar	lichtbruin	opnieuw	tochtstrip	zeurkous
fietstocht	lichtgrijs	optocht	toevlucht	zichzelf
foutloos	lichtgroen	oudjaar	trouwdag	zoethout
frisdrank	lichtrood (etc.)	pechlamp	trouwjurk	zonlicht
glimlach	lichtpunt	rauwkost	trouwpak	zoutloos
goudvis	lichtstraal	rechtbank	trouwing	zoutpot
houtvlot	lijfwatch	rechtdoor	tuinbouw	zoutvat
houtwerk	luchtbel	rechtsaf	veerkracht	zuidvrucht
houtworm	luchtdicht	rechtstreeks	verflucht	zwaailicht

Woorden met twee betekenisvolle klankgroepen en twee gelijke medeklinkers in het midden.

achttien	kaasschaaf	stampot
boottocht	kerkklok	strooppot
brooddeeg	loopplank	taalles
drukknop	melkkan	toppunt
feesttaart	muisstil	vannacht
feesttent	oppas	voorraad
fluittoon	plaaggeest	voorrang
grasspriet	schiettent	voorruit
handdoek	schrijffout	vuurrood
harttoon	slaapplaats	zakkam
kaassaus	sneeuw wit	

Woorden waarvan de twee losse klankgroepen niet allebei een duidelijke betekenis hebben ten opzichte van het hele woord.

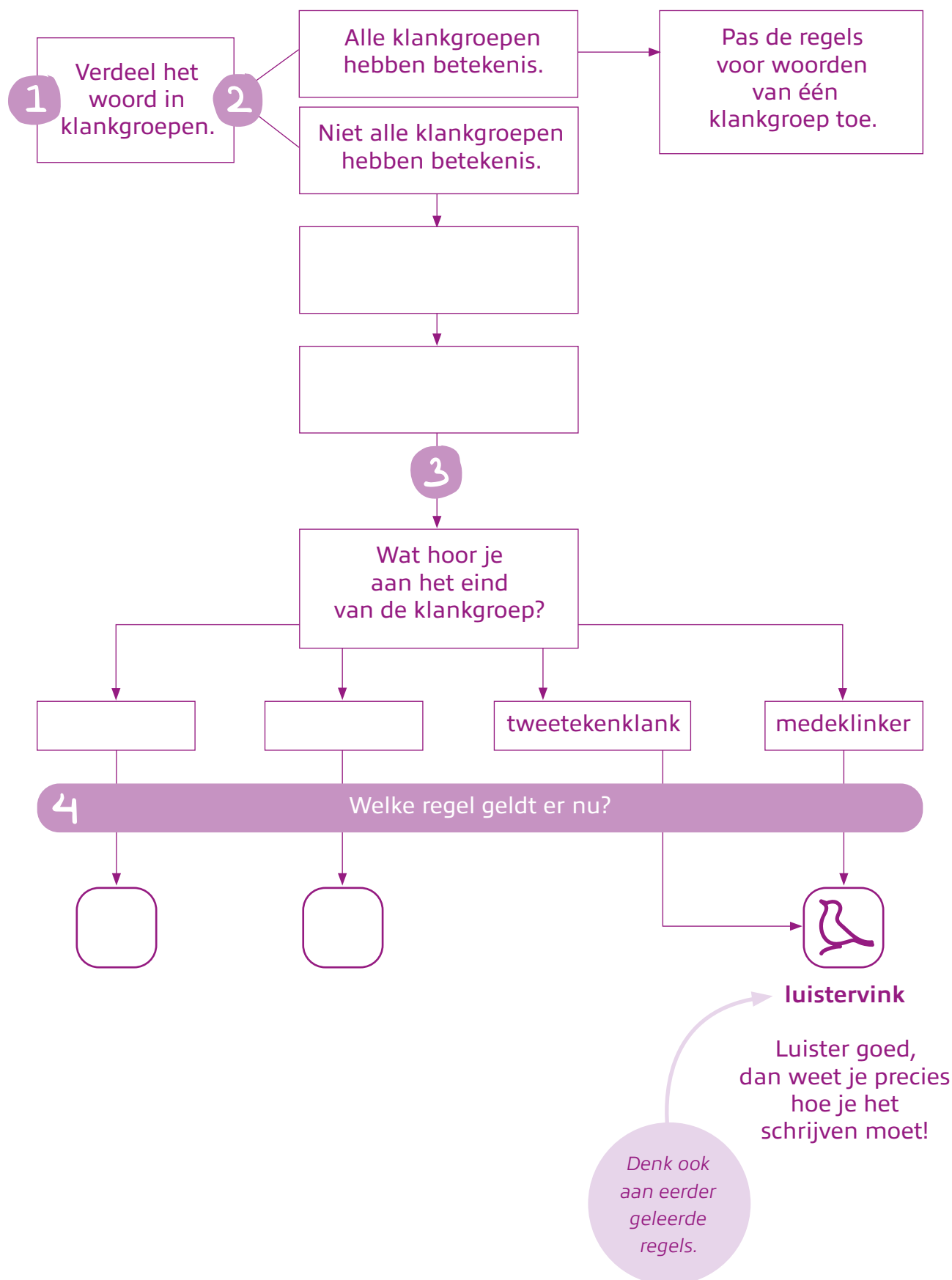
Luistervinkwoorden

aardbei	framboos	moeras	toernooi
antwoord	gordijn	niemand	toezicht
augurk	iemand	oerwoud	uitzicht
balkon	kalkoen	ontbijt	woensdag
boerin	kantoor	ontslag	
boodschap	kapstok	onrecht	
dertien	karton	partij	
dinsdag	koetsier	portiek	
dolfijn	kompas	portier	
fontein	leiding	prinses	
fornuis	marmot	soldaat	

NB. Bij een aantal van deze woorden is er mogelijk wel sprake van een afgeleide betekenis volgens het etymologisch woordenboek.

Schema van de luistervink

Spelling in de lift werd ontwikkeld met medewerking van het Centrum Educatieve Dienstverlening/ Pedologisch Instituut te Rotterdam: Marijke Crezee, Marijke Erades, Mary Gerritse, Maartje Greevenbosch, Betty Jansen, Carolien Pol, Janine Terwindt.

ISBN 978 90 06 95489 0
Versie 1.1
© Uitgeverij Zwijsen B.V.
Postbus 805
5000 AV Tilburg
info@zwijsen.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen. De uitgever behoudt zich daarnaast uitdrukkelijk haar rechten voor in het kader van tekst- en datamining, AI-training en soortgelijke technologieën.

Redactie:
Puck Senders
Projectteam ThiemeMeulenhoff

Vormgeving en opmaak:
Podivium, Haarlem

Illustraties:
Marijn v/d Wateren, Podivium

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men daarvoor de wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers, knipselkranten en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl). De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

HANDLEIDING

Niveau 5

ch (t)

au – ou

uw – eeuw – ieuw

klankgroepen – luistervink

9 789006 954890